

Beslutningsforslag nr. B 123

Folketinget 2010-11

Fremsat den 5. april 2011 af Eigil Andersen (SF), Karsten Hønge (SF), Jesper Petersen (SF) og Ole Sohn (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om substitution af kræftfremkaldende stoffer m.v.

Folketinget pålægger regeringen snarest muligt at fremsætte lovforslag eller på anden måde sikre, at Arbejdstilsynet håndhæver arbejdsgiverens pligt til at sørge for, at farlige stoffer og materialer på arbejdspladsen fjernes, erstattes eller begrænses til et minimum på en sådan måde, at arbejdsgivere,

der anvender stoffer på Arbejdstilsynets liste over kræftfremkaldende stoffer – eller stoffer, der giver reproduktions- eller nerveskader – til produktion eller produktionsprocesser, hvor andre virksomheder har foretaget substitution, forpligtes til at foretage en tilsvarende substitution.

Bemærkninger til forslaget

Hvert år får 30-35.000 danskere konstateret kræft. Det anslås, at 5-8 pct. af kræfttilfældene i Danmark skyldes faktorer i arbejdsmiljøet. Der er således grund til at formode, at mellem 1.500 og 2.500 danskere hvert år rammes af kræft som følge af arbejdsmiljøet. Kræfttilfælde som formodentlig kunne være undgået ved mindre eksponeringer i arbejdsmiljøet.

Alene derfor er der grund til at spørge, om de gældende regler og den nuværende praksis hos virksomheder, Arbejdstilsynet m.v. er tilstrækkelige til at reducere den kræftfremkaldende påvirkning i arbejdsmiljøet så meget som overhovedet muligt. Eller kan og bør der gennemføres ændringer, som kan føre til, at færre udsættes for kræftfremkaldende påvirkning m.v. i arbejdsmiljøet? Det mener forslagsstillerne.

Gældende regler

Den danske arbejdsmiljøregulering bygger på et substitutionsprincip, hvor farlige stoffer og materialer skal substitueres, uanset at påvirkningerne fra de farlige stoffer og materialer er ubetydelige. Ifølge Bekendtgørelse om arbejde med stoffer og materialer (kemiske agenser) skal arbejdsgiveren sørge for, at farlige stoffer og materialer på arbejdspladsen fjernes, erstattes eller begrænses til et minimum, og det skal navnlig ske ved at erstatte et farligt stof eller materiale med et ufarligt, mindre farligt eller mindre generende stof/materiale eller arbejdsproces, ligesom det skal sikres, at stofferne og materialerne anvendes i den form, der medfører mindst risiko for påvirkning ved arbejdet.

Såfremt arbejdsgiveren ikke efterlever denne forpligtelse, er det Arbejdstilsynets opgave at sikre, at det sker, f.eks. gennem påbud.

Dette substitutionsprincip, den dertil hørende arbejdsgiverpligt til substitution og Arbejdstilsynets tilsyn hermed, er imidlertid modificeret i den gældende lovgivning og praksis. Substitutionsprincippet er underlagt et teknisk og økonomisk afvejningsprincip. Hvis det vil medføre »ikke uvæsentlige forskelle i tekniske egenskaber eller udgifter«, skal de tekniske og økonomiske konsekvenser indgå i »en samlet afvejning« over for de sikkerheds- og sundhedsmæssige hensyn. Hvis arbejdsgiveren finder grundlag for at foretage en sådan afvejning, er det et lovkrav, at virksomhedens arbejdsmiljøorganisation inddrages i vurderingen.

En sådan samlet afvejning kan medføre enten:

- at brugen af et erstatningsstof eller -materiale ikke medfører urimelige merudgifter for arbejdsgiveren, hvorefter substitution skal ske, eller
- at brugen af et erstatningsstof eller -materiale vil medføre urimelige merudgifter for arbejdsgiveren, hvorefter substitution kan undlades, idet virksomheden dog på forlangende fra Arbejdstilsynet skal dokumentere, at brugen af et erstatningsstof eller -materiale vil medføre urimelige merudgifter for arbejdsgiveren.

En sådan samlet afvejning kan med andre ord give virksomheden en »fribillet« i forhold til substitution. Virksomheden kan fortsat bruge kræftfremkaldende stoffer og materialer, når blot de fornødne sikkerhedsforskrifter er iagttaget.

Kritik af de nuværende regler: For nemt at slippe for substitution

Så vidt det er forslagsstillerne bekendt, stilles der ikke andre formkrav til en sådan vurdering – og dermed også en sådan »fribillet« i forhold til substitution – end at virksomhedens arbejdsmiljøorganisation inddrages i vurderingen og dokumentationskravet over for Arbejdstilsynet. Der er f.eks. ikke nærmere retningslinjer for, hvorvidt, og i givet fald under hvilke forudsætninger, Arbejdstilsynet kan underkende en virksomheds samlede afvejning. Tilsvarende er det ikke en eksplicit forudsætning for, at en samlet afvejning kan give »fribillet« fra substitution, at der er enighed herom i virksomhedens arbejdsmiljøorganisation, hvor medarbejderne er repræsenteret.

Hermed risikerer samfundet og medarbejderne, at virksomhedens ledelse – uden at være enige med medarbejderne i virksomhedens arbejdsmiljøorganisation og uden at informere f.eks. Arbejdstilsynet – på et subjektivt interessebestemt grundlag træffer beslutning om at fortsætte med at udsætte medarbejdere for f.eks. kræftfremkaldende påvirkning.

Howdan kan medarbejdernes helbred sikres bedre?

Da spørgsmålet om, hvor meget der substitueres for kræftfremkaldende stoffer og materialer, på den måde i praksis er lagt ud til virksomhederne, bliver det afgørende set fra et samfundsmæssigt og velfærdsmæssigt synspunkt at sikre en regulering af og et tilsyn med disse afvejninger og beslutninger i virksomhederne. Det bør sikres, at der ikke kun substitueres eller ej ud fra virksomhedens subjektive egenvurdering og tekniske muligheder og udgifter i forbindelse med en eventuel substitution, men at dette sker ud fra en velfunderet, bredere samfundsmæssig vurdering af tekniske muligheder og udgifter for den pågældende type anvendelse af stoffer og materialer set i lyset af de helbredsskader, som medarbejderne udsættes for.

LM Wind Power

Som eksempel herpå må det i den lovmæssige regulering sikres, at en virksomhed som LM Wind Power ikke – som det har været beskrevet i medierne i februar 2011 – kan beslutte at fortsætte med at udsætte medarbejderne for det kræftfremkaldende stof styren ved produktion af vindmøller, selv om andre vindmøllelevirksomheder som Vestas og Siemens ifølge medierne for længst har substitueret styren og/eller minimeret medarbejdernes omgang med dette stof gennem bl.a. brug af automatiserede produktionsprocesser. Resultatet er – som beskrevet i bl.a. Berlingske Tidende – at medarbejderne på LM Wind Power har fået mindre og større forgiftninger af styren, som har medført kvalme, hovedpine, betændte bylder, diarré, svigtende hukommelse og problemer med åndedrættet. På længere sigt har medarbejderne en risiko for at udvikle hjertesygdomme og kræft.

Spørgsmålet er derfor, hvorfor dette har kunnet ske.

Skyldes det utilstrækkelig regulering?

Eller skyldes det, at Arbejdstilsynet – trods gentagne besøg på virksomheden, mange påbud til virksomheden og betydelige bøder til firmaet – ikke har efterlevet den eksisterende lovgivning og regulering tilstrækkelig effektivt over for LM Wind Power?

Forslagsstillerne har ikke på det foreliggende grundlag baggrund for at hævde, at det sidste skulle være tilfældet.

Derimod er forslagsstillerne opmærksom på, at den eksisterende regulering ikke i tilstrækkelig grad har præciseret, at en virksomhed ved beslutning om substitution eller ej skal træffe denne beslutning på baggrund af de tekniske muligheder og de økonomiske omkostningsforhold inden for den pågældende branche/produktion.

Forslagsstillerne finder i forlængelse heraf ikke, at lovgivningen i tilstrækkelig grad har givet Arbejdstilsynet hjemmel til at give påbud om substitution i tilfælde, hvor tekniske og økonomiske forhold i branchen ikke giver tilstrækkelig begrundelse for at undlade substitution af kræftfremkaldende stoffer og materialer. Forslagsstilleren finder det derfor hensigtsmæssigt, at denne regulering præciseres og ændres.

Forslag til forbedrede regler

SF ønsker derfor, at dette forslag til folketingsbeslutning bør konkretiseres i lovgivningen med nedenstående punkter –

men er selvfølgelig åben over for en dialog herom, når der skal udarbejdes et konkret lovforslag:

1.

At en arbejdsgiver kun kan undlade substitution af stoffer på Arbejdstilsynets liste over kræftfremkaldende stoffer eller stoffer, der giver reproduktions- eller nerveskader, i produktion og produktionsprocesser, såfremt

(I) det for den pågældende produktion/produktionsproces almindeligt vil medføre urimelige merudgifter for arbejdsgiveren;

(II) alle i virksomhedens arbejdsmiljøorganisation – inklusive de ansattes arbejdsmiljørepræsentanter – er enige om at kunne dokumentere, at en sådan substitution vil medføre urimelige merudgifter for arbejdsgiveren

(III) denne dokumentation er forelagt Arbejdstilsynet, og

(IV) Arbejdstilsynet ikke har gjort indvendinger herimod

2.

At Arbejdstilsynet – såfremt det ikke umiddelbart kan godkende en beslutning om at undlade substitution af et kræftfremkaldende stof eller materiale eller stof/materiale, der giver reproduktions- eller nerveskader – foretager tilsyn på virksomheden og på grundlag heraf træffer beslutning om

– enten godkendelse af manglende substitution

– eller afgiver påbud om substitution.

Skriftlig fremsættelse

Eigil Andersen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om substitution af kræftfremkaldende stoffer m.v.

(Beslutningsforslag nr. B 123)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.